

Ա. Ռ. Ա. Կ

Ս Տ Ա Խ Օ Ս .

Իշխանաւոր մարդուն մէկը
 Շատ տեղեր ման գալէն ետքը
 Հայրենիքը դարձեր էր .
 Օր մը ճանչորին մէկը հեան առած
 Ու թեւէն մըտած
 Դաշտին մէջը կըքալէր .
 Պատմելէն չէր կըշտանար գուրսը տեսած բաները ,
 Եւ պարծանքով լի էին իւր ամէն մէկ խօսքերը .
 Այնպիսի խոշոր խոշոր սուտեր կըսէր համարձակ
 Որ բընաւ կարելի չէր զանազանել ծուռն ու շիտակ .
 « Ինչեր , կըսէր , ինչեր տեսայ ես ' մըղտեսի բարեկամ ,
 Եւ մէկ մ'ալ երբ արգեօք անոնք պիտի տեսնամ :
 Այս ձեր երկիրն ալ երկիր է , աղբար .
 Շաքաթով ամսով արեւ չերեւար .
 Այս , գրախտ ըսածըդ , սուտ արքայութիւն ,
 Հոն է . հոն չըկայ ոչ մըրրիկ ոչ ձիւն .
 Ոչ մուշտակ եւ ոչ ճըրագ պէտք է հոն .
 Ձերինը ոչ թէ կեանք է ,
 Տանջանք է .
 Այն տեղը միշտ ցընծում ու տօն :
 Հոն գիշերը ցորեկ է , ցուրտ ըսած բանըդ չըկայ ,
 Տարին տասուերկու ամիս մայիս է հոն մըշտակայ .
 Այն կողմերը ծառ տընկել կամ ցանք ընել չէ լրսուած ,
 Սակայն ինչպէս ամէն բան միշտ ծըլած է ու ծաղկած :
 Զոր օրինակ ' ես իշում վարունգ տեսայ ,
 Բայց ինչ վարունգ . . . ճըքան ըսեմ . . . գլուխըս վըկայ . . .
 Կարծես աչքիս առջեւն է գեռ մինչեւ հիմայ . . .
 Կըհաւատնայ , մըղտեսի , սա գիմացի լեռան չափ կայ » : —
 Պատասխանեց բարեկամը թէ « Զարմանք չէ .
 Բայց աշխարհիս ամէն կողմն ալ հրաշք ու ցուցանք պակաս չէ .
 Բանն այս է որ ամէն մարդ ալ վարդին չերթար .
 Ասոր վըրայ երկայն խօսք պէտք է որ , աղբար .
 Ահա հիմա մենք ալ ելեր տեղ մը կերթանք ,
 Որ ամենուն պէտք է բերէ արմանք զարմանք .
 Գլուխըս կուտամ որ նըմանը գուն տեսած չես .
 Սա մեր գիմացի գետին վըրայի կամուրջը տեսնես .
 Կընայիս ' դըբտէն հասարակ կամուրջ է կամըրջի պէս ,
 Բայց ինչ հրաշալի յատկութիւն ունի , այն ալ լըսեր ես .
 Մէկ սըտախօս մը չըկայ այս աշխարհիս երեսը
 Որ վըրայէն քալելով անցնի մինչեւ միւս կէսը .
 Մինչեւ մէջտեղը հասած չըհասած ,
 Կըգլորի կիյնայ ջուրը անկասկած .
 Իսկ ով որ բընաւ սուտ մը չէ խօսած ,
 Անվըտանդ կանցնի գիմացէ գիմաց ,
 Ոչ միայն այսպէս ոտքով կամ ձիով ,

Այլ եւ կառօք,

Առօք փառօք : —

Գետին խորութիւնն արգեօք ընտօր է : —

Է՛հ, ծանծաղ չըսուիր, բաւական խոր է .

Խօսքըս ինչ, աշխարհս ինչեք չըկայ արգեօք ո՞վ բարեկամ :

Հռոմի վարունգը շատ մեծ է կըսես, պէտք է հաւատամ :

Ո՛րքան ըսիր, սա լեռան չափ, շատ բան . բայց պէտք է ըլլայ : —

Լեռանը չափ չըկայ ալ նէ՛ սա տանը չափ կայ ու կայ : —

Դարձեալ հաւտալըս չիգար,

Բայց շատ ալ չեմ՝ զարմանար .

Գիտնաս որ մեր անցնելու կամուրջն ալ վար չըմընար .

Սըտախօս մարդ վըրայէն անգին անցնիլ չըկըրնար :

Դեռ այս տարի էր, գարնան օրերը, — ամէնքը գիտեն, —

Քաղքիս երկու մեծ սուտ խօսողներէն,

Մէկը լըրագիր կազեթս հանող,

Իսկ միւսը գերձակ, հագուստներու գող,

Գըլորեցան ընկան ջուրն այդ կամըրջէն,

Երկուքն ալ հոս ամէնքը կըճանայեն .

Բայց շիտակը՝ խօսք չունիմ, տան չափ վարունգն ալ շատ բան .

Զարմանք, աշխարհս ինչեք կան : —

Է՛հ այնչափ ալ զարմանալու ինչ կայ որ . . .

Բանին իսկը լաւ գիտնալն է հարկաւոր .

Տուն որ կըսեմ՝ պէտք չէ որ միտքըդ գընես

Ահագին բան՝ մեր գըղիրին տունին պէս,

Ամենեւին .

Վարունգն երկու հոգի հաղիւ կըմեկնին,

Այն ալ ոչ նըստիլ կըրնան՝ ոչ կենալ : —

Թող այնպէս լինի, եւ սակայն դարձեալ

Խելքըս չըհասնիր, խիստ մեծ վարունգ խիստ

Որ երկու հոգի մէջն առնու հանգիստ :

Բայց խօսք ունիմ դուն արգեօք մեր կամըրջին ալ .

Սըտախօս մարդն հաղիւ թէ կառնու չառնուր հինգ վեց քայլ,

Թաւալգըրոր կընկնի վար,

Ազատելուն չըկայ ճար :

Բայց իրաւ՝ Հռոմի վարունգն ալ վարունգ չէ, հապա ցուցանք : —

Քեզի բան մ՝ ըսեմ, ըսաւ իշխանը, շատ առաջ չերթանք .

Սա կամըրջէն անցնելու տեղ, մըղտեսի,

Ծանծաղ տեղէն անցնի՛նք չի^(*) :

ԳԳԻԼԼՎ.

(*) Զի մասնիկը Թարաքաց կամ Թուրքաց լեզուէն մտած է Խրիմու եւ Նախիջևանի աշխարհարաւին մէջ, եւ որ բային նեա որ դրուի՝ անոր յորդորական ու ակորժելի ձեւ մը կուտայ, ինչպէս նաեւ այս տեղ : Այս մասնիկին համագոր մասնիկ ուրիշ կենդանի լեզուաց մէջ եւս չերեւիր. միայն ուսանողներին քա մասնիկը նեաւոր նմանութիւն մը ունի ասոր նեա :